

කොටස් වෙළෙඳපොළ

මෙම පාඩම අධ්‍යයනය කිරීමෙන් ඔබට,

- ✦ හවුල් ව්‍යාපාරයක් යනු කුමක්දැයි දැන ගැනීමට,
- ✦ කොටස් වෙළෙඳපොළ හා එහි කාර්යය හඳුනා ගැනීමට,
- ✦ කොටස් මිල දී ගැනීමෙන් ව්‍යාපාරවලට හවුල් විය හැකි බව දැන ගැනීමට,
- ✦ හවුල් ව්‍යාපාරවලින් ලැබෙන ලාභාංශ ගණනය කිරීමට,
- ✦ කොටස් පිළිබඳ මිශ්‍ර ගැටලු විසඳීමට

හැකියාව ලැබේ.

10.1 හැඳින්වීම

ඕනෑම රටක ආර්ථිකය කළමනාකරණය කිරීමේ දී මූලිකව සලකා බලන සාධකයක් වන්නේ එරට පවත්වා ගෙන යන ව්‍යාපාර හෝ සමාගම් ය. එසේ ම අලුතෙන් ආරම්භ කරන ව්‍යාපාර හෝ ආරම්භ කිරීමට යෝජිත සමාගම්වලට ද වැදගත් තැනක් හිමි වේ. කිසියම් ව්‍යාපාරයක හිමිකාරීත්වය පුද්ගලික අංශයට හෝ රාජ්‍ය අංශයට හිමිවිය හැකි ය. රාජ්‍ය අංශයේ සමාගම් බොහොමයක් පොදු සමාගම් වේ.

ඕනෑම ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කිරීම හෝ පවත්වා ගෙන යාම සඳහා මුදලක් ආයෝජනය කිරීමට සිදුවේ. මෙසේ ආයෝජනය කරන මුදල “ප්‍රාග්ධනය” ලෙස හැඳින්වේ.

ව්‍යාපාරයක් සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධනය විශාල අගයක් වන විට එය සමාන කොටස්වලට බෙදා එම කොටස් මහජනතාව අතර විකුණනු ලැබේ. මෙසේ විකුණන කොටස් මිල දී ගැනීම මගින් මහජනතාවට එම ව්‍යාපාරවල හවුල්කරුවන් බවට පත්විය හැකි ය. මේ ආකාරයට පුද්ගලයින් දෙදෙනෙකු හෝ කිහිප දෙනෙකු හවුල් කර ගනිමින් ආරම්භ කෙරෙන ව්‍යාපාර හවුල් ව්‍යාපාර ලෙස හැඳින්වේ.

10.2 කොටස් වෙළෙඳපොළ

කිසියම් ව්‍යාපාරයක හෝ සමාගමක කොටස් විකිණීම සඳහාත් ගැණුම්කරුවන්ට කොටස් මිල දී ගැනීම සඳහාත් පහසුකම් සලසා ඇති ස්ථානය කොටස් වෙළෙඳපොළ ලෙස හැඳින්වේ. “කොළඹ ව්‍යාපාර වස්තු හුවමාරුව” ලෙස ද කොටස් වෙළෙඳපොළ හඳුන්වයි. ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාව මගින් කොටස් වෙළෙඳපොළේ කටයුතු අධීක්ෂණය කිරීම හා නියාමනය කිරීම කරනු ලබයි.

යම් සමාගමක හෝ ව්‍යාපාරයක කොටස්, කොටස් වෙළෙඳපොළ හරහා විකිණීම හෝ මිල දී ගැනීමට නම් එහි ලියාපදිංචි සමාගම් ලේඛනයට ඇතුළත් විය යුතු ය.

මෙසේ ලියාපදිංචි සමාගම්වල කොටස් පළමු වරට ගැණුම්කරුවන් අතර විකිණීම “ප්‍රාථමික වෙළෙඳපොළ” ලෙස හැඳින්වේ. ගැණුම්කරුවන් විසින් මිල දී ගෙන ඇති කොටස් නැවත වෙනත් ගැණුම්කරුවන්ට විකිණීම සඳහා ද අවස්ථාව කොටස් වෙළෙඳපොළේ පහසුකම් ඇත. එය “ද්විතියික වෙළෙඳපොළ” වේ.

මෙහි දී ගැණුම්කරුවන්ගේ පහසුව සඳහා තැරැව්කරුවන් හෝ තැරැව්කාර සමාගම්වල සහය ලබා ගත හැකි ය. කොටස් වෙළෙඳපොළේ ලියාපදිංචි තැරැව්කාර සමාගම් පිහිටා තිබේ.

10.3 වෙළෙඳපොළ අගය

ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධනය උපයා ගැනීම සඳහා එය කොටස්වලට බෙදා මහජනතාව අතර විකුණන බව දැන් අපි දනිමු. සමාගමක කොටස් හඳුන්වා දීමේ මිල හෝ කොටස් මිලදී ගන්නා විට හෝ එය “කොටසක ගැණුම් මිල” ලෙසත් එම කොටස් විකුණනු ලබන මිල “කොටසක විකුණුම් මිල” ලෙසත් හැඳින්වේ.

කිසියම් පුද්ගලයෙකු යම් සමාගමකින් මිල දී ගන්නා කොටස් ගණන තීරණය වන්නේ ඔහු විසින් ආයෝජනය කරන මුදල හා ඉහත සඳහන් කළ වෙළෙඳපොළ මිල මත ය. එනම්,

$$\text{කොටස් ගණන} = \frac{\text{ආයෝජනය කළ මුදල}}{\text{වෙළෙඳපොළ මිල}} \text{ වේ.}$$

පහත නිදසුන මගින් මෙය තව දුරටත් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

නිදසුන 1

රණසිංහ සහ සමාගමේ කොටසක වෙළෙඳපොළ මිල රු. 15 වන අවස්ථාවක කමල් රු. 30 000ක් වැය කර කොටස් මිල දී ගත්තේ නම් කමල් ගත් කොටස් ගණන කොපමණ ද? කමල් කොටසක් මිල දී ගෙන ඇත්තේ රු. 15 බැගිනි. එබැවින් කොටසක වෙළෙඳපොළ මිල රු. 15කි.

මේ නිසා කමල්ට මිල දී ගත හැකි කොටස් ගණන සෙවීම පහත පරිදි කළ හැකි ය.

$$\begin{aligned} \text{කොටස් ගණන} &= \frac{30\ 000}{15} \\ &= 2000 \end{aligned}$$

10.4 ලාභාංශය සෙවීම

කිසියම් ව්‍යාපාරයක මූලික අරමුණ වන්නේ ලාභ ඉපැයීමයි. මෙසේ ව්‍යාපාරයක් වර්ෂය තුළ ලබන ලාභය තම හවුල්කරුවන් අතර එක් එක් පුද්ගලයා සතු කොටස් ගණන මත කොටසකට නිශ්චිත මුදලක් වන පරිදි බෙදා දෙනු ලැබේ. එය ලාභාංශ ගෙවීම ලෙස හඳුන්වයි. වර්ෂයක් අවසානයේ පුද්ගලයෙකුට ලැබෙන මෙම මුළු මුදල ලාභාංශ ආදායම වේ.

නිදසුන 1

සිරිමල් එක්තරා සමාගමක රු. 10 කොටස් මිල දී ගැනීම සඳහා රු. 25 000ක් ආයෝජනය කරයි. එම සමාගම වර්ෂයක් අවසානයේ කොටසක් සඳහා රු.5 ක් ලාභාංශ ලෙස ගෙවනු ලැබේ.

- (i) ඔහු මෙම සමාගමේ ආයෝජනය කළ මුදල කීය ද?
- (ii) කොටසකට ගෙවන ලාභාංශය කීය ද?
- (iii) ඔහුට මෙම සමාගමෙන් මිල දී ගත හැකි කොටස් ගණන කීය ද?
- (iv) වර්ෂය අවසානයේ ඔහුට ලැබෙන ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

(i) ආයෝජනය කළ මුදල = රු. 25 000

(ii) කොටසකට ගෙවන ලාභාංශය = රු. 5

(iii) කොටස් ගණන = $\frac{25\ 000}{10}$
= 2500

(iv) වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම = 2500 × 5
= රු. 12 500

10.1 අභ්‍යාසය

1. පහත වගුව ඔබේ අභ්‍යාස පොතේ පිටපත් කර ගෙන හිස්තැන් පුරවන්න.

කොටසක වෙළෙඳපොළ මිල (රු.)	ආයෝජනය කළ මුදල (රු.)	මිල දී ගත් කොටස් ගණන
10	28000
.....	35000	1750
12	400
7.50	250
15	7500	

2. පහත වගුව ඔබේ අභ්‍යාස පොතේ පිටපත් කරගෙන හිස්තැන් පුරවන්න.

කොටස් ගණන	කොටසකට ගෙවන ලාභාංශය	ලාභාංශ ආදායම (රු.)
250	3
.....	5	4000
450	1800
.....	5	3500
550	2
324	1134

3. නාලක වාර්ෂික ලාභාංශය කොටසකට රු. 7ක් ගෙවන සමාගමක කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු. 25 වූ අවස්ථාවක කොටස් මිල දී ගැනීමට රු. 8000ක් ආයෝජනය කරයි.
 - (i) ඔහුට මිල දී ගත හැකි කොටස් ගණන කීය ද?
 - (ii) ඔහුට ලැබෙන වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම කීය ද?
 - (iii) ලැබුණු ආදායම යෙදූ මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දක්වන්න.

4. වාර්ෂික ලාභාංශය ලෙස කොටසකට රු. 3ක් ගෙවන සමාගමක් කොටසක වෙළඳපොළ මිල රු. 8 බැගින් වූ අවස්ථාවක කොටස් මිල දී ගැනීම සඳහා රු. 40 000ක් ආයෝජනය කළ රවිඳුට වර්ෂය අවසානයේ ලැබෙන ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.

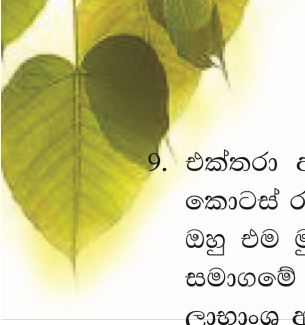
5. සුසන්න එක්තරා සමාගමක රු. 12 කොටස් 250ක් මිල දී ගැනීම සඳහා තමා සතුව තිබූ මුදල් ආයෝජනය කරන ලදී. ඔහු මෙම කොටස් මිල දී ගැනීම සඳහා ආයෝජනය කළ මුදල කීය ද?

6. පියල් තමා ළඟ ඇති මුදලක් ආයෝජනය කර එක්තරා සමාගමක කොටස් රු. 12 බැගින් මිල දී ගනී. සමාගම කොටසක් සඳහා රු. 5ක් ලාභාංශ වශයෙන් ගෙවනු ලැබේ. වර්ෂයක් අවසානයේ පියල්ට රු. 3500ක ලාභාංශ ආදායමක් ලබා ගත හැකි විය.
 - (i) මෙම සමාගමේ පියල් සතු කොටස් ගණන සොයන්න.
 - (ii) කොටස් මිල දී ගැනීමට පියල් යෙදූ මුදල සොයන්න.

7. සමන් එක්තරා සමාගමක වෙළඳපොළ මිල රු. 20 වූ අවස්ථාවක කොටස් මිල දී ගැනීම සඳහා රු. 25 000ක් ආයෝජනය කළේ ය. එයින් වර්ෂය අවසානයේ ලද ලාභාංශ ආදායම යෙදූ මුදලින් 25 %ක් විය.
 - (i) සමන් ලැබූ ලාභාංශ ආදායම කීය ද?
 - (ii) සමන් මිල දී ගත් කොටස් ගණන කීය ද?
 - (iii) සමාගම විසින් කොටසක් සඳහා ගෙවූ ලාභාංශය කීය ද?

8. කීර්ති කිසියම් සමාගමක කොටස් රු. 12 බැගින් මිලට ගැනීමට රු. 27 000ක් ආයෝජනය කරයි. සමාගම වාර්ෂික ලාභාංශ ලෙස කොටසකට රු. 5 ක් ගෙවනු ලැබේ. අවුරුද්දකට පසු එම කොටස් රු. 18 බැගින් විකුණා ලැබෙන මුදලත් ඉහත සමාගමෙන් ඔහුට ලැබෙන ලාභාංශයත් යොදා වෙනත් සමාගමක කොටස් රු. 15 බැගින් මිල දී ගනී. දෙවන සමාගම කොටසකට රු. 6 ක් ලාභාංශ ලෙස ගෙවනු ලැබේ.
 - (i) පළමු සමාගමේ ඔහු සතු කොටස් ගණන කීය ද?
 - (ii) පළමු සමාගමෙන් ඔහුට ලැබෙන ලාභාංශ ආදායම කීය ද?
 - (iii) පළමු සමාගමේ කොටස් විකිණීම නිසා ලැබුණු මුදල කීය ද?
 - (iv) දෙවන සමාගමේ ආයෝජන මුදල කීය ද?
 - (v) දෙවන සමාගමෙන් ඔහුට මිල දී ගත හැකි කොටස් ගණන කීය ද?
 - (vi) දෙවන සමාගමෙන් ලබන ලාභාංශ ආදායම කීය ද?
 - (vii) දෙවන සමාගමේ කොටස් මිල දී ගැනීම නිසා ඔහුගේ ආදායම කොපමණ ප්‍රමාණයකින් වැඩි වූයේ ද?

9. එක්තරා ආයෝජකයෙක් රු. 4ක් ගෙවන වලිසිංහ සහ සමාගමේ තමා සතුව තිබූ කොටස් රු. 4000ක වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායමක් ලබා ගැනීමෙන් පසු විකුණයි. ඉන්පසු ඔහු එම මුදල ඉහත ලද ආදායමක් සමඟ කොටසකට රු. 6ක් ගෙවන දුනුසිංහ සහ සමාගමේ රු. 10 කොටස් මිල දී ගැනීමට යොදවයි. මෙම හේතුවෙන් ඔහුගේ වාර්ෂික ලාභාංශ ආදායම රු. 1436 කින් ඉහළ යන ලදී.

- (i) වලිසිංහ සහ සමාගමේ ඔහු සතුව තිබූ කොටස් ගණන කීය ද?
- (ii) දුනුසිංහ සහ සමාගමෙන් ඔහුට ලැබුණු ලාභාංශය කීය ද?
- (iii) දුනුසිංහ සහ සමාගමෙන් ඔහුට මිල දී ගත හැකි කොටස් ගණන කීය ද?
- (iv) දුනුසිංහ සහ සමාගමේ ආයෝජනය කළ මුදල කීය ද?

10. කසුන් තමා සතු මුදලකින් හරි අඩක් කොටසකට ලාභාංශය රු.5ක් ගෙවන සැම්සන් සහ සමාගමේ කොටසක් රු. 12 බැගින් මිල දී ගැනීමට ද ඉතිරි මුදල කොටසකට රු. 6ක් ගෙවන යුනයිටඩ් සහ සමාගමේ කොටසක් රු. 13 බැගින් මිල දී ගැනීමට ද යොදවන ලදී. වර්ෂයක් අවසානයේ සමාගම් දෙකෙන් ම ඔහුට ලැබුණු ලාභාංශ ආදායම රු. 9590කි. එක් එක් සමාගමේ ආයෝජනය කළ මුදල සොයන්න.

11. වාර්ෂික ලාභාංශ ලෙස කොටසකට රු.3ක් ගෙවන *A* නම් සමාගමක කොටසක් රු. 8 බැගින් මිල දී ගැනීමට සුපුන් රු. 12 000ක් ආයෝජනය කරයි. වසරක ආදායම ලැබීමෙන් පසු ඔහු එම ආදායම සහ තම කොටස් රු. 12 බැගින් විකුණා ලැබෙන මුදල් යොදා කොටසකට ලාභාංශය රු. 4ක් ගෙවන *B* නම් සමාගමක කොටස් මිල දී ගනී. මේ නිසා ඔහුගේ වාර්ෂික ආදායම රු. 500 කින් වැඩි විය.

- (i) *A* සමාගමෙන් මිල දී ගත් කොටස් ගණන කීය ද?
- (ii) *A* සමාගමෙන් ලද ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.
- (iii) *B* සමාගමේ ආයෝජනය කළ මුදල කීය ද?
- (iv) *B* සමාගමෙන් ලද ලාභාංශ ආදායම සොයන්න.
- (v) *B* සමාගමේ ඔහු සතු කොටස් ගණන කීය ද?
- (vi) *B* සමාගමේ කොටසක වෙළෙඳපොළ මිල කීය ද?